

Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.12.1982, sp. zn. Cpj 40/82, ECLI:CZ:NS:1982:CPJ.40.1982.1

Číslo: 22/1983

Právní věta: K některým dalším otázkám rozhodování soudů ve věcech služeb podle občanského zákoníku (prodej v obchodě a obstaravatelské služby) /1/ 1) Předchozí výklad k těmto otázkám viz zejména pod č. 2/1978 (str. 37 až 43) a č. 19/1974 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i pod č. 17/1976, č. 18/1976 a č. 2/1980 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 30.12.1982

Spisová značka: Cpj 40/82

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Zhodnocení

Hesla: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Náhrada škody, Pracovní úraz, Právní úkony, Řízení před soudem, Služby, Úroky, Vady věci

Předpisy: 99/1963 Sb. § 69

§ 101

§ 102

§ 145

§ 149

§ 223

§ 224

§ 226

§ 228

§ 232

§ 233

§ 236

§ 239

§ 243

§ 244

§ 245

§ 246

§ 247

§ 250

§ 251

§ 252

§ 253

§ 254

§ 255
§ 27
§ 289
§ 29
§ 29 100/1982 Sb. § 10
§ 293
§ 295
§ 37
§ 39
§ 40
§ 457
§ 458
§ 48
§ 49
§ 496 45/1964 Sb. § 11 18/1965 Sb. § 9 30/1968 Sb. 137/1973 Sb. 90/1975 Sb. 127/1981 Sb. § 29
130/1981 Sb. § 29 93/1982 Sb. § 10
§ 80 40/1964 Sb. § 35
§ 90
§ 91
§ 92
§ 93

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

A. Prodej v obchodě

1. Předšmluvní povinnosti obchodních organizací

Pro právní vztahy ze služeb podle části čtvrté občanského zákoníku je typické, že jde zpravidla o vztahy mezi socialistickými organizacemi a občany, jejichž smyslem je poskytnout občanům věcná plnění, výkony a jiná plnění za účelem uspokojování hmotných a kulturních potřeb občanů (§ 222 odst. 1 o. z.). Aby hmotné a kulturní potřeby občanů byly uspokojovány v co možná nejširší míře způsobem odpovídajícím dosaženému stupni rozvoje socialistických společenských vztahů, ukládá občanský zákoník 2) socialistickým organizacím poskytujícím služby některé tzv. předšmluvní povinnosti. Jde o právní povinnosti, které mají organizace ve vztahu ke všem občanům jako k případným účastníkům smluv o poskytnutí služby.

Z hledisek prodeje v obchodě podle části čtvrté, hlavy druhé občanského zákoníku náleží mezi tyto předšmluvní povinnosti: povinnost vytvářet předpoklady řádného prodeje (§ 223 o. z.), kontraktační povinnost (§ 224 odst. 2 a § 239 odst. 1 o. z. 3)) a povinnost provádět prodej řádným způsobem (§ 226 o. z.). Předšmluvní povinnosti obchodních organizací blíže rozvádí zákon č. 127/1981 Sb. a vyhláška č. 93/1982 Sb. /4/). Např. podle ustanovení § 20 odst. 1 písm. e) citovaného zákona jsou obchodní organizace v rámci předšmluvní povinnosti vyplývající z ustanovení § 223 o. z. povinny zajišťovat ve spolupráci s výrobními a ostatními organizacemi dostatečné množství a stanovený sortiment náhradních dílů a součástek v obchodní síti a dohodnout zabezpečení záručních a pozáručních oprav.

V případech řešených soudy jde tu nejčastěji o porušení povinnosti obchodní organizace ve smyslu ustanovení § 226 o. z., zejména její povinnosti informovat občana správně a úplně o prodeji (§ 226, věta za středníkem, o. z.).

Okresní soud v Liberci ve věci sp. zn. 15 C 408/79 správně vycházel ze závěru, že nehodí-li se prodávané dámské boty v ceně 430 Kčs k používání ve vlhkém prostředí, je obchodní organizace povinna na to občana upozornit (§ 226 o. z.).

2. Smlouva o prodeji v obchodě

a) Vznik smlouvy o prodeji v obchodě:

Smlouva o prodeji v obchodě je dvoustranným právním úkonem, kterým obchodní organizace v rámci své maloobchodní činnosti (§ 5 zákona č. 127/1981 Sb. /5/) převádí do vlastnictví občana jím vybranou věc určenou k prodeji. Smlouva o prodeji v obchodě je uzavřena, jakmile se účastníci shodnou na jejím obsahu. Předpokladem vzniku smlouvy o prodeji v obchodě je dohoda obchodní organizace a kupujícího o podstatných náležitostech této smlouvy, tj. o předmětu prodeje a o jeho ceně. 6) Chybí-li dohoda účastníků o kterékoli z těchto dvou podstatných náležitostí, smlouva o prodeji v obchodě nevznikne. Při zkoumání každého konkrétního případu je ovšem třeba brát v úvahu, že občanský zákoník nepředepisuje pro smlouvu o prodeji v obchodě žádnou zvláštní formu, takže tato smlouva (a v jejím rámci i dohoda o každé podstatné náležitosti) může být uzavřena také i konkludentním způsobem.

b) Posuzování platnosti smlouvy o prodeji v obchodě:

Při rozhodování o právech a povinnostech vyplývajících z uzavřené smlouvy o prodeji v obchodě soud se vždy zabývá (jako předběžnou otázkou) tím, zda tato smlouva byla platně uzavřena. Pokud by totiž smlouva o prodeji v obchodě byla neplatná, nebylo by možné z ní samé vyvozovat žádná práva ani povinnosti účastníků a nepřicházela by tedy v úvahu ani odpovědnost obchodní organizace za vady věci odevzdané kupujícímu. 7) Důvody neplatnosti smlouvy o prodeji v obchodě většinou spočívají v neurčitosti dohody o některé z podstatných náležitostí smlouvy (§ 37 o. z.) nebo v rozporu dohody účastníků o ceně s cenovými předpisy (§ 229 o. z. 8)).

Pokud bylo z neplatné smlouvy o prodeji v obchodě plněno, jsou účastníci povinni vzájemně si vrátit poskytnutá plnění (§ 452 a § 457 odst. 1 o. z. 9)).

3. Povinnosti obchodní organizace a kupujícího ze smlouvy o prodeji v obchodě.

Obsahem právního vztahu ze smlouvy o prodeji v obchodě jsou práva a povinnosti obchodní organizace a kupujícího. Předmětem občanského soudního řízení bývají (kromě povinnosti kupujících zaplatit cenu prodané věci) zejména nároky kupujících vyvozované z porušení právních povinností obchodních organizací, které vznikají v souvislosti s uzavřením smlouvy o prodeji věcí v obchodě. Jde o povinnost odevzdat prodanou věc kupujícímu (§ 239 odst. 2 o. z.) 10) , povinnost zajistit, aby odevzdaná věc měla požadovanou jakost, množství, míru nebo váhu a byla bez vad (§ 244, věta první, o. z.), povinnost prodávanou věc před kupujícím přezkontrolovat a předvést její činnost (§ 244, poslední věta, o. z.), povinnost seznámit kupujícího se zvláštními pravidly užívání věci (§ 245 o. z.) 11) a povinnost prodat věc s vadou za nižší cenu a upozornit kupujícího na tuto vadu (§ 246 o. z.).

V rozhodovací praxi soudů lze se setkat s rozdílným přístupem k posuzování otázky jakosti prodávané věci. V této otázce je třeba vycházet ze zákona č. 30/1968 Sb. o státním zkušebnictví, který rozlišuje tři stupně jakosti, přičemž na zařazení prodávané věci do jakostního stupně závisí do jisté míry i výše její maloobchodní ceny (viz § 34 a § 35 vyhlášky č. 137/1973 Sb. ve znění vyhlášky č. 73/1978 Sb. a vyhlášky č. 160/1980 Sb.). Stupeň jakosti prodávané věci může být účastníky smlouvy o prodeji v obchodě dohodnout nebo může vyplývat z obecně závazného právního předpisu či technické normy. Pokud v konkrétním případě nebyl stupeň jakosti dohodnut ani nevyplývá z právního předpisu nebo z technické normy, lze zpravidla vycházet z toho, že prodávaná věc musí mít

obvyklou jakost. Obvyklá jakost může být u různých věcí různá (zejména v závislosti na jejich povaze, funkci apod.).

Předmětem soudního rozhodování bývají také nároky kupujícího vyplývající z porušení povinnosti obchodní organizace seznámit kupujícího se zvláštními pravidly užívání věci, obsažené v ustanovení § 245 o. z. (tzv. instruktážní povinnosti). Jde zejména o nároky na náhradu škody vzniklé v příčinné souvislosti s porušením instruktážní povinnosti. Odpovědnost obchodní organizace za takto vzniklou škodu (jak vyplývá z ustanovení § 245, poslední věta, o. z.) je odpovědností bez zřetele na zavinění obchodní organizace 11) .

Např. ve věci okresního soudu v Hradci Králové sp. zn. 10 C 74/77 soudy obou stupňů správně dovodily, že pokud obchodní organizace při prodeji nosníků pro výstavbu stropů v rodinném domku nepředala kupujícímu návod k montáži, který je nedílnou součástí dodacího listu, a ani jinak kupujícího nepoučila o způsobu zabudování nosníků, což mělo za následek zřícení stropu, porušila svoji instruktážní povinnost ve smyslu ustanovení § 245 o. z. a odpovídá za škodu vzniklou v příčinné souvislosti s tímto porušením právní povinnosti.

Pokud jde o povinnost kupujícího ze smlouvy o prodeji určité věci v obchodě, domáhají se obchodní organizace žalobou nejčastěji realizace svého práva na zaplacení ceny prodané věci (§ 239 odst. 2 o. z.). Jde o poměrně početnou skupinu sporů, které zpravidla nepřinášejí složitější právní problémy. Při posuzování žaloby o zaplacení ceny věci prodané v obchodě se soudy vesměs správně zabývají tím, zda smlouva o prodeji věci v obchodě byla uzavřena platně.

Nesprávné závěry byly zaujaty v rozhodnutí okresního soudu v Teplicích ve věci sp. zn. 9 C 61/80, kterým bylo sice důvodně vyhověno žalobě obchodní organizace na doplacení částky 400 Kčs představující rozdíl mezi dohodnutou cenou několika věcí současně prodaných kupujícímu a chybným součtem těchto cen provedených prodavačkou, podle něhož kupující po uzavření smlouvy o prodeji těchto věcí plnil, avšak soud toto své věcně správné rozhodnutí chybně zdůvodnil poukazem na ustanovení § 451 a § 452 o. z. Jestliže totiž cena prodaných věcí byla dohodnuta platně a jen nedopatřením vyvolaným nesprávným součtem prodavačky byla kupujícím zaplacená nižší částka, nešlo o nárok obchodní organizace na vydání neoprávněného majetkového prospěchu, nýbrž o nárok na doplacení dohodnuté ceny vyplývající z uzavřené smlouvy o prodeji v obchodě (§ 239 odst. 2 o. z.).

Prodej v obchodě je zásadně prováděn jako prodej za hotové (§ 243 odst. 1 o. z. a § 8, věta první, vyhlášky č. 93/1982 Sb.). Jinak než za hotové může obchodní organizace prodávat věci občanům jen za určitých podmínek stanovených právními předpisy (srov. ustanovení § 243 odst. 1, věta za středníkem, o. z. a § 8, věta druhá, vyhlášky č. 93/1982 Sb.). Takový prodej se nazývá prodejem na úvěr. Pokud by při prodeji na úvěr byla dohodnutá úvěrovaná cena prodané věci fakturována (§ 232 odst. 2 o. z.), je třeba při posuzování žaloby o zaplacení ceny prodané věci zkoumat, zda faktura obsahuje všechny předepsané náležitosti a zda v ní byla uvedena cena prodané věci ve správné výši (viz. § 232 odst. 3, poslední věta, o. z.). Faktura postrádající některou z předepsaných náležitostí nebo znějící na cenu v nesprávné výši nemůže přivodit splatnost fakturované ceny prodané věci. Aby se tak mohlo stát, musela by obchodní organizace vystavit novou, úplnou fakturu znějící na cenu ve správné výši.

Jednou z forem prodeje na úvěr je prodej na splátky (viz. § 29 vyhlášky č. 93/1982 Sb.).

4. Odpovědnost za vady věci prodané

a) Některé obecné otázky odpovědnosti za vady:

Složitější právní otázky týkající se prodeje v obchodě podle části čtvrté, hlavy druhé občanského zákoníku vznikají při uplatňování práv z odpovědnosti za vady.

Jak již bylo shora uvedeno, obchodní organizace má povinnost odevzdat kupujícímu prodanou věc, která je při převzetí a po dobu případné záruky bez vad (§ 244 o. z.). Poruší-li obchodní organizace uvedenou právní povinnost, vzniká jako sankce její odpovědnost za vady prodané věci (§ 247 a násl. o. z.). Funkce odpovědnosti za vady při prodeji v obchodě spočívá jednak v reparaci majetkové újmy způsobené konkrétnímu kupujícímu prodejem vadné věci, jednak v preventivním působení na výrobní, dovozní a obchodní organizace, aby uváděly do oběhu jen takové věci, které jsou z hlediska své bezvadnosti s to uspokojit oprávněné požadavky občanů vyjádřené v ustanovení § 244 o. z.

Protože povinnost obchodní organizace odevzdat kupujícímu prodanou věc bez vad (§ 244 o. z.) platí pouze ve vztahu mezi účastníky smlouvy o prodeji věci v obchodě, má i její porušení přímé právní následky jen mezi účastníky této smlouvy. Z toho vyplývá, že právní vztah z odpovědnosti za vady, který je nejvýznamnějším následkem porušení povinnosti stanovené v § 244 o. z., vzniká výlučně mezi obchodní organizací a kupujícím. 12)

Důvodně proto okresní soud v Mostě v řízení o právu kupujícího z odpovědnosti za vady kožichu prodaného v obchodě, vedeném pod sp. zn. 13 C 425/79, zamítl žalobu, pokud směřovala proti výrobní organizaci.

To platí i v případech, kdy vady prodané věci jsou odstraňovány prostřednictvím opravárenské organizace uvedené v záručním listě (§ 253, věta druhá, o. z.). Určitá výjimka platí jen při provádění záručních oprav motorových vozidel prodaných v obchodě, kdy je vzhledem k ustanovení § 9 odst. 1 vyhlášky č. 18/1965 Sb. podpůrně dána odpovědnost opravárenské organizace za vadné provedení záruční opravy.

Soudy si často dostatečně neuvědomují, že vzniká-li právní vztah z odpovědnosti za vady pouze mezi účastníky smlouvy o prodeji věci v obchodě, může práva z této odpovědnosti uplatňovat u obchodní organizace svým jménem vždy jen kupující. Proto byla-li smlouva o prodeji určité věci v obchodě uzavřena za trvání v manželství jedním z manželů, je pouze tento manžel (byť byla cena věci zaplacená ze společných prostředků manželů)

subjektem případného právního vztahu z odpovědnosti za vady prodané věci a jen on je také aktivně věcně legitimován k podání žaloby o splnění povinnosti organizace z její odpovědnosti za vady prodané věci. 13)

Při posuzování odpovědnosti obchodní organizace za vady ve smyslu ustanovení občanského zákoníku je třeba mít vždy na zřeteli, že tato odpovědnost nemůže být účastníky smlouvy o prodeji v obchodě vyloučena ani omezena (§ 233 odst. 3 o. z.). Obchodní organizace se tedy nemůže své odpovědnosti za vady (ve smyslu ustanovení § 247 a násl. o. z.) zcela nebo zčásti zprostit, a to ani jednostranně ani dohodou. Jakýkoli jednostranný právní úkon nebo dohoda v tomto smyslu by byly neplatné pro rozpor s kogentním ustanovením § 233 odst. o. z. (§ 39 o. z.).

b) Zákonná a smluvní odpovědnosti za vady:

Je třeba rozlišovat mezi zákonnou a smluvní odpovědností za vady věcí prodaných v obchodě, a to zejména (což v praxi přichází nejčastěji v úvahu) mezi zákonnou a smluvní zárukou. Správně se poukazuje i na rozdíl mezi smluvní zárukou složenou jednostranným prohlášením obchodní organizace v záručním listě (§ 248 odst. 3 o. z.) a smluvní zárukou založenou dohodou účastníků

smlouvy o prodeji věci v obchodě (§ 233 odst. 1 o. z.). Soudy při rozhodování mají na zřeteli, že jednostranné prohlášení obchodní organizace v záručním listě ani dohoda obchodní organizace a kupujícího o smluvní záruce nemohou vzhledem k ustanovení § 233 odst. 3 o. z. vyloučit nebo omezit práva kupujícího ze zákonné odpovědnosti za vady (§ 247 a násl. o. z.).

Např. okresní soud v Hradci Králové ve věci sp. zn. 11 C 5679 správně dovodil, že ustanovení reklamačního řádu (který lze zpravidla považovat za součást dohody obchodní organizace a kupujícího o smluvní záruce) o tom, že podmínkou reklamace je předložení pokladního bloku potvrzujícího nákup, nemůže vyloučit ani omezit zákonnou odpovědnost obchodní organizace za vadu prodané věci, neboť z ustanovení § 247 a násl. o. z. nevyplývá, že by předpokladem reklamace nebo uplatnění práva ze zákonné odpovědnosti za vady bylo prokázání prodeje věci právě jen tímto způsobem.

Je však třeba podotknout, že při posuzování práv ze smluvní záruky bude vždy rozhodující obsah podmínek smluvní záruky, které mohou stanovit i takové omezující požadavky pro uplatnění práv z této záruky, jako je např. právě prokázání prodeje věci v obchodě určitým kvalifikovaným způsobem.

Potíže činí soudům posuzování povahy oborových reklamačních řádů. Oborové reklamační řády generálních ředitelství trustů obchodních organizací a Českého svazu spotřebních družstev byly vydány na základě příkazu ministra obchodu ČSR ze 17. 9. 1971, č. 8/1971 Věstníku ministerstva obchodu ČSR (který však má povahu jen interního resortního aktu, takže kupující z něho nemohou přímo vyvozovat žádná soudně vymahatelná práva). Protože podle čl. 7 tohoto příkazu musí být oborové reklamační řády vyvěšeny v prodejnách na viditelném a snadno přístupném místě (viz také § 29 odst. 3, poslední věta, zákona č. 127/1981 Sb.) a kupující se při uzavírání smlouvy o prodeji v obchodě obvykle podřizují jeho ustanovením, lze zpravidla dovodit, že odpovídající odborový reklamační řád tvoří součást dohody obchodní organizace a kupujícího o smluvní záruce ve smyslu ustanovení § 233 odst. 1 o. z. K podobnému závěru lze většinou dospět i u reklamačních řádů obchodních organizací.

Některá soudní rozhodnutí svědčí o tom, že soudy často nevěnují dostatečnou pozornost zjištění toho, zda ohledně konkrétní prodané věci platí smluvní záruka, a v kladném případě, jaká práva má kupující nad rámec zákonné záruky. Smluvní záruka totiž mnohdy nespočívá jen v prostém „prodloužení“ doby zákonné záruky při zachování stejného obsahu. Oborové reklamační řády u mnoha věcí podstatně rozšiřují podmínky, za nichž lze uplatnit práva z odpovědnosti za vady obsažené v ustanoveních § 250 a § 251 odst. 1, 2 o. z. (např. podle čl. 4 reklamačního řádu generálního ředitelství trustu Obchodu průmyslovým zbožím Praha může kupující uplatnit právo na výměnu věci technického charakteru a věci, na níž byl vystaven záruční list, pro jakoukoli vadu, která se vyskytne do 10 dnů od prodeje); stanoví také nevyvratitelné právní domněnky v neodstranitelnosti určitých vad (např. podle reklamačních řádů generálních ředitelství trustů Obchodu průmyslovým zbožím Praha, Obchodu obuví Gottwaldov a Obchodu textilem Praha a podle reklamačního řádu Českého svazu spotřebních družstev se vady textilního zboží, oděvů a kožesin s výjimkou drobných vad uvedených v reklamačních řádech považují za vady neodstranitelné) a zjednodušují posuzování místa, kde je kupující povinen uplatňovat práva z odpovědnosti za vady atd. Z toho vyplývá, že pokud soud nezná ustanovení odpovídajícího odborového reklamačního řádu a při posuzování uplatnění práva z odpovědnosti za vady vychází striktně jen z ustanovení § 247 a násl. o. z., upírá tím často kupujícímu jeho práva vyplývající vzhledem k ustanovení § 233 odst. 1 o. z. z dohody účastníků smlouvy o prodeji v obchodě, pokud jde o smluvní záruku. Obdobně je tomu v případech, kdy soudy opomenou provést důkaz záručním listem obsahujícím jednostranné prohlášení obchodní organizace ve smyslu ustanovení § 248 odst. 3 o. z.

c) Záruční doba:

Jestliže kupující neuplatní v záruční době práva ze zákonné odpovědnosti obchodní organizace za vady u věcí, pro které platí záruka, a to u věcí, které se rychle kazí, nejdéle v den následující po koupi a u použitých věcí nejdéle do 6 měsíců po jejich koupi, tato práva zaniknou (§ 254 odst. 1 a 2 o. z.). To platí obdobně i ohledně práv ze smluvní záruky, přičemž pro posouzení včasnosti jejich uplatnění je rozhodující, jakým způsobem vymezily podmínky smluvní záruky dobu trvání této části záruky.

Při zkoumání včasnosti uplatnění práva z odpovědnosti za vady soudy správně vycházejí z toho, že uplatní-li kupující právo na odstranění vady věci, (§ 250 o. z.), dochází vzhledem k ustanovení § 255 odst. 1 o. z. uplatněním tohoto práva ke stavení běhu záruční doby. Záruční doba zůstává stanovena až do doby, kdy kupující byl po skončení opravy povinen věci převzít (§ 255 odst. 1 o. z.). Není přitom rozhodující, zda k převzetí věci obchodní organizací (organizací určenou k provádění záručních oprav) za účelem opravy došlo ihned při uplatnění práva na odstranění vady nebo (např. pro nedostatek kapacity záruční opravny či nedostatek potřebných náhradních dílů) až po uplynutí záruční doby.

Obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 387/81 správně vycházel z toho, že do záruční doby se nepočítá doba, která počíná běžet od uplatnění práva na odstranění vady motorového vozidla, bez ohledu na to, kdy organizace určená k opravě vozidlo skutečně k opravě převzala (samozřejmě za předpokladu, že kupující poskytl organizaci požadovanou potřebnou součinnost k odstranění vady ve smyslu ustanovení § 227 o. z.).

V souvislosti s aplikací ustanovení § 255 odst. 1 o. z. činí někdy potíže stavení konce běhu záruční doby. Jazykovým (gramatickým) výkladem ustanovení § 255 odst. 1 o. z. lze dovodit, že předpokladem pokračování běhu záruční doby je provedení opravy reklamované vady. Z toho vyplývá, že nepřistoupí-li obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) vůbec k provedení opravy některé z reklamovaných vad prodané věci, záruční doba zůstává stavena, dokud nebude oprava této vady provedena. Je však třeba zdůraznit, že pro pokračování běhu stavené záruční doby není rozhodující, zda záruční oprava byla provedena řádně či nikoliv.

Při odůvodňování rozhodnutí z hlediska aplikace ustanovení § 255 odst. 1 o. z. je třeba mít na zřeteli, že toto ustanovení upravuje stavení běhu záruční doby. Není proto správné, když soudy v souvislosti s citovaným ustanovením používají termín „prodloužení záruční doby“. Délka záruční doby totiž zůstává stále stejná i při stavení běhu záruční doby ve smyslu ustanovení § 255 odst. 1 o. z.

Poměrně často se stává, že v průběhu zákonné záruční doby je při odstraňování vady (§ 250 o. z.) vyměněna určitá součástka prodané věci. V takovém případě vzhledem k ustanovení § 255 odst. 2, věta druhá, dobíhá záruční doba ohledně vyměněné součástky ještě poté, kdy záruční doba týkající se prodané věci jako celku již uplynula. Vzniká otázka, zda kupující může i v této době uplatnit z důvodu odpovídajících vad vyměněné součástky právo na výměnu věci, jejichž realizace se nutně dotkne také těch částí prodané věci, za jejichž vady již obchodní organizace neodpovídá.

Při řešení zmíněného problému je třeba vycházet z toho, že občanský zákoník umožňuje kupujícímu uplatnit z důvodu vad (uvedených v ustanovení § 251 odst. 1 o. z.) prodané věci, pro kterou platí záruka (§ 247 odst. 2 o. z.), právo na výměnu věci nebo právo na zrušení smlouvy po celou záruční dobu.

Protože při užívání prodané věci v záruční době většinou dochází k jejímu částečnému spotřebování, lze dovodit, že občanský zákoník počítá s tím, že právo na výměnu věci nebo právo na zrušení smlouvy může být uplatněno i v době, kdy se záruka týká již pouze její větší nebo menší části.

Z toho vyplývá, že platí-li zákonná záruka již jen ohledně určité součástky prodané věci (§ 255 odst.

2, věta druhá, o. z.) a na této součástce se vyskytne vada bránící řádnému užívání prodané věci, která je vzhledem k ustanovení § 251 odst. 1 o. z. dostatečným, důvodem pro uplatnění práva na výměnu věci nebo práva na zrušení smlouvy, může kupující uplatnit kterékoli z těchto práv, i když se jeho realizace dotkne celé prodané věci včetně částí, za jejichž vady již obchodní organizace neodpovídá.

K obdobnému závěru lze dospět také v případě smluvní záruky týkající se určité části prodané věci, jestliže obsah této části záruky je totožný s obsahem zákonné záruky (tzn. má-li kupující v jejím rámci mj. i právo na výměnu věci nebo právo na zrušení smlouvy).

Správně proto obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 419/77 dovodil, že poskytla-li obchodní organizace kupujícímu smluvní záruku ohledně aparatury chladničky a tato smluvní záruka má stejný obsah jako zákonná záruka, může kupující z důvodu opětného výskytu vady aparatury po opravě, jež brání řádnému užívání chladničky jako věci bez vady, uplatnit právo na zrušení smlouvy, byť se jeho realizace dotkne i těch částí chladničky, za jejichž vady již obchodní organizace neodpovídá.

d) Vada věci prodané v obchodě:

Při výkladu pojmu vada věci prodané v obchodě nelze pokládat za správné zužující výklady tohoto pojmu (např. že za vadu v právně relativním slova smyslu lze požadovat jen vadu, která brání řádnému užívání prodané věci jako věci bez vady, nebo váže-li se např. vada motorového vozidla pouze na rozpor se státní technickou normou nebo s podmínkami uvedenými v rozhodnutí o udělení souhlasu k výrobě daného typu vozidla).

Občanský zákoník v ustanoveních části čtvrté, hlavy první a druhé pojem vady výslovně nedefinuje. Pouze z ustanovení § 244 o. z. vyplývá, že věc prodanou v obchodě lze považovat za vadnou tehdy, neodpovídá-li technickým normám. Z téhož zákonného ustanovení však zároveň plyne, že rozpor vlastností nebo projevu prodané věci s technickou normou není nevyhnutelným předpokladem toho, aby věc mohla být považována za vadnou. V oblasti služeb, a tehdy i prodeje v obchodě, přicházejí v úvahu především faktické vady (k případným právním vadám viz ustanovení § 228 o. z.). Faktickou vadou věci prodané v obchodě jsou nedostatky jejích vlastností nebo projevu, které zejména vzhledem k obsahu smlouvy o prodeji v obchodě nebo prohlášení obchodní organizace o zaručených vlastnostech anebo vzhledem k ustanovením právních předpisů či technických norem měla prodaná věc mít. Za faktickou vadu věci lze pokládat i nedostatek vlastností nebo projevu, které se u věcí tohoto druhu prodávaných v obchodě obecně předpokládají. Není přitom rozhodující, zda konkrétní vada brání řádnému užívání prodané věci jako věci bez vady. Tento požadavek musí být u vady dán pouze tehdy, jestliže má být důvodem pro uplatnění práva na výměnu věci nebo práva na zrušení smlouvy (§ 251 odst. 1), tedy má-li jít o vadu v tomto směru zvláště kvalifikovanou.

Např. okresní soud v Ostravě ve věci sp. zn. 17 C 81/81 správně považoval za vadu únik oleje z motoru osobního automobilu.

Podobně okresní soud v Pardubicích ve věci sp. zn. 11 C 669/80 právem vycházel z toho, že za vadu vozidla lze považovat soustavné přehřívání motoru.

Za správný předpoklad lze třeba považovat i názor okresního soudu v Lounech, který ve věci sp. zn. 10 C 298/81 považoval za vadu prodaného magnetofonu samovolné kolísání intenzity zvuku.

Nelze však souhlasit se závěrem rozhodnutí krajského soudu v Plzni sp. zn. 10 Co 672/81, podle něhož by bylo možné okolnost, že zámek na dveřích motorového vozidla daného typu lze bez poškození běžně odemknout a zamknout pomocí upravené kancelářské sponky, považovat za vadu jedině tehdy, pokud by konstrukce kliky a zámku neodpovídala normě nebo podmínkám uvedeným v

rozhodnutí o udělení souhlasu k výrobě daného typu vozidla. U prodáváných osobních automobilů se totiž obecně předpokládá možnost jejich bezpečného uzamčení. Pokud konstrukce zámku tomuto obecnému předpokladu neodpovídá, je třeba vycházet z toho, že jde o vadu.

Za vadu věci prodané v obchodě je třeba považovat nejen výrobní vady, ale např. i poškození věci, k němuž došlo při její přepravě nebo skladování před převzetím kupujícím.

Správně proto okresní soud v Mladé Boleslavi ve věci sp. zn. 4 C 576/80 vycházel z toho, že povahu vady, za niž obchodní organizace odpovídá ve smyslu ustanovení § 247 a násl. o. z., má i poškození karoserie, k němuž došlo před odevzdáním prodaného motorového vozidla kupujícím.

Za současné právní úpravy přitom není z hlediska odpovědnosti obchodní organizace za vady rozhodující, zda vada prodané věci má povahu vady zjevné nebo skryté. Obchodní organizace odpovídá kupujícím (§ 247 a násl. o. z.) i za ty vady prodané věci, o nichž nevěděla, nebo dokonce ani nemohla vědět.

Při posuzování otázky, zda kupujícím reklamovaný nedostatek lze považovat za vadu, jejíž výskyt zakládá vznik povinnosti obchodní organizace ve smyslu ustanovení § 247 a násl. o. z., je třeba vždy věnovat pozornost tomu, zda nejde o projev běžného opotřebení prodané věci nebo o poškození, k němuž došlo zejména v důsledku nesprávného používání věci. Z důvodové zprávy části čtvrté, hlavě druhé občanského zákoníku je zřejmé, že nejde o vadu, pokud z povahy prodané věci vyplývá, že životnost věci je kratší než záruční doba, a proto při obvyklém užívání dojde k celkovému opotřebení prodané věci ještě před uplynutím záruční doby. Nebude však možné považovat za vadu, dochází-li při běžném užívání prodané věci k jejímu nadměrnému opotřebení.

Povahu vady, za niž by obchodní organizace odpovídala ve smyslu ustanovení § 247 a násl. o. z., nebude mít ani takové poškození nebo projev prodané věci, k němuž došlo nebo dochází při užívání věci nesprávným způsobem, zejména při jejím užívání v rozporu s návodem k obsluze (srov. ustanovení § 244, poslední věta, a § 245 o. z.).

Je třeba se zmínit i o takových vlastnostech nebo projevech prodané věci, které sice nesporně mají povahu vady, avšak obchodní organizace vzhledem k těmto vadám snížila cenu věci a kupujícího (pokud to není zřejmé již z povahy prodeje) upozornila, že věc má vadu a o jakou vadu jde (§ 246 o. z.). Ani za takové vady by obchodní organizace s ohledem na ustanovení 247 odst. 1, poslední věta, o. z. neodpovídala.

e) Uplatnění práv z odpovědnosti za vady:

K tomu, aby nedošlo k zániku práv z odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě, nestačí, že kupující v záruční době vytkl obchodní organizaci vady věci, nýbrž je nutné, aby v této lhůtě konkrétně uvedl, jaké právo z tohoto důvodu u obchodní organizace uplatňuje. 14)

Z toho je zřejmé, že reklamace, tj. jednostranný právní úkon kupujícího adresovaný obchodní organizaci (popřípadě organizaci určené k provádění záručních oprav ve smyslu ustanovení § 253, věta druhá, o. z.), kterým kupující vytká určitou vadu (vady) prodané věci, sama o sobě nemá přímé právní účinky. Teprve na základě uplatnění práva z odpovědnosti za vady, tj. jednostranného právního úkonu kupujícího adresovaného obchodní organizaci (popřípadě organizaci určené k provádění záručních oprav), jímž kupující dává obchodní organizaci na vědomí, jaké právo v souvislosti s reklamovanou vadou zvolil, vzniká obchodní organizaci v rámci odpovědnostního vztahu konkrétní povinnost odpovídající uplatněnému právu. K reklamaci i k uplatnění práva z odpovědnosti za vady dochází většinou zároveň. Přitom je-li vada prodané věci reklamována v záruční opravě organizace určené k provádění záručních oprav (např. sepsáním reklamačního protokolu), lze

zpravidla vzhledem k ustanovení § 35 o. z. vycházejí z toho, že cílem takto učiněné reklamace je provedení opravy vadné věci, a že tedy touto reklamací došlo zároveň ke konkludentnímu uplatnění práva na odstranění vady.

Soudy při projednávání sporů z odpovědnosti za vady věcí prodaných v obchodě zjišťují, zda a jaké konkrétní právo kupující z důvodu vytčených vad u obchodní organizace uplatnil. Pochybení v tomto směru jsou jen ojedinělá.

Např. okresní soud v Pardubicích se ve věci sp. zn. 7 C 292/80, v níž se žalobkyně domáhala vrácení ceny prodávaných lyží, nesprávně spokojil se zjištěním, že žalobkyně vadu lyží reklamovala a nezkoumal, zda a jaké právo z důvodu reklamované vady u obchodní organizace uplatnila.

Nesprávně postupoval i okresní soud v Karviné ve věci sp. zn. 16 C 65/80, když vycházel z toho, že k uplatnění práva na výměnu prodaného vozidla došlo včas, jestliže kupující v záruční době reklamoval vady vozidla, aniž bylo zjišťováno, kdy bylo toto právo uplatněno.

Nepostačuje jen zjištění, že kupující uplatnil právo z odpovědnosti za vady, ale je třeba se zabývat tím, zda toto právo bylo uplatněno platným způsobem, včas, na správném místě a důvodně. Jen takové uplatnění práva z odpovědnosti za vady totiž vyvolává zákonem stanovené účinky.

Nesprávně proto postupoval okresní soud v Sokolově ve věci sp. zn. 10 C 216/81, pokud se nezabýval tím, zda byly splněny všechny předpoklady účinného uplatnění práva z odpovědnosti za vady, a spokojil se s tvrzením o včasné reklamaci obsaženým v žalobě.

Jak již bylo uvedeno, má uplatnění práva z odpovědnosti za vady povahu jednostranného právního úkonu. Je proto vždy zapotřebí zabývat se tím, zda tento právní úkon byl učiněn platně. Neplatným, a tedy neúčinným, by bylo např. natolik neurčité uplatnění práva, z něhož by nešlo dovodit, zda a jaké konkrétní právo z odpovědnosti za vady měl kupující při svém projevu vůle na mysli (viz § 37 o. z.). Nejvyšší soud ČSR ve svém rozhodnutí sp. zn. 3 Cz 67/81 dospěl k závěru, že také tehdy, uplatní-li kupující právo z odpovědnosti za vady, z nichž zvolené právo vyvozuje, jde o neurčité a v důsledku toho neplatné uplatnění práva (§ 37 o. z.).

Občanský zákoník nepředepisuje pro uplatnění práv z odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě zvláštní formy. Práva z odpovědnosti za vady proto mohou být uplatněna jak písemně, tak i ústně, popřípadě konkludentním způsobem. Písemná forma uplatnění práv z odpovědnosti za vady je ovšem velmi významná z hlediska průkaznosti uplatnění práva. Pokud by však šlo o uplatňování práv ze smluvní záruky, není vyloučeno, aby podmínky této části záruky stanovily pro uplatňování práv zvláštní formu. V takovém případě by vzhledem k tomu, že smluvní záruka je poskytována nad rámec zákonné odpovědnosti za vady, nešlo o rozpor s ustanovením § 233 odst. 3 o. z., takže dodržení předepsané formy by bylo předpokladem platnosti uplatnění práva ze smluvní záruky (viz. § 40 odst. 1 o. z.).

Právo z odpovědnosti za vady (§ 247 a násl. o. z.) je uplatňováno včas, dojde-li projev vůle, jímž kupující uplatňuje toto právo, obchodní organizaci (organizaci určené k provádění záručních oprav, srov. § 253, věta druhá, o. z.) před koncem záruční doby, popřípadě u prodaných věcí, ohledně nichž neplatí záruční doba, ve lhůtě stanovené v § 254 odst. 2 o. z. Přitom je vždy třeba přihlídnout k případnému stavení běhu záruční doby ve smyslu ustanovení § 255 odst. 1 o. z.

Např. obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 215/80 správně dovodil, že právo na výměnu prodané pračky bylo uplatněno včas, jestliže kupující toto právo uplatnil u obchodní organizace před koncem záruční doby, která vzhledem ke stavení běhu této doby z důvodu oprav záručních vad (§ 255 odst. 1 o. z.) skončila o 29 dní později, než by uplynula v případě, kdyby v jejím průběhu nebylo

uplatňováno právo na odstranění vad.

Obdobně postupoval i okresní soud v Pelhřimově ve věci sp. zn. 4 C 2/81, v níž bylo zjištěno, že běh záruční doby ohledně prodané věci byl vzhledem k záručním opravám stanoven v celkové délce 176 dnů.

Jestliže práva z odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě nejsou uplatněna ve lhůtě vyplývající z ustanovení § 254 odst. 1 a 2 o. z., zanikají uplynutím této lhůty. Takto prekludovaných práv se kupující nemůže úspěšně domáhat, a to ani žalobou u soudu.

Řádně uplatněná práva z odpovědnosti za vady nezanikají uplynutím záruční doby (lhůty podle § 254 odst. 2 o. z.) a kupující se nadále může jednostranně domáhat jejich realizace, a to případně i žalobou u soudu. Platí přitom (s výjimkou práva na zrušení smlouvy) tříletá promlčecí doba (§ 101 o. z.), která podle ustanovení § 102 o. z. počíná běžet od uplatnění práva u obchodní organizace.

Místo uplatnění práv ze zákonné odpovědnosti za vady věci prodaných v obchodě se řídí ustanovením § 253 o. z. (srov. ustanovení § 10 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 93/1982 Sb. 15)). Kupující uplatňují práva z odpovědnosti za vady většinou v prodejně obchodní organizace, kde byla věc prodána (§ 253, věta první, o. z. a § 11 vyhlášky č. 41/1964 Sb., popřípadě (jde-li o právo na odstranění vady) v záruční opravě organizace určené k provádění záručních oprav (§ 253, věta druhá, o. z.). Místo uplatňování práv ze smluvní záruky se řídí podmínkami této části záruky. Podmínky smluvní záruky také často rozšiřují práva kupujícího ze zákonné odpovědnosti za vady v tom směru, že kupující může tato práva uplatňovat na více místech, než která vyplývají z ustanovení § 253 o. z. Např. podle čl. 9 reklamačního řádu pro výrobky automobilového průmyslu, vydaného generálním ředitelstvím Československých automobilových závodů, může kupující reklamovat vadu a uplatnit právo na slevu z ceny vyvozované z této vady (§ 251 odst. 2 o. z.) nejen u obchodní organizace, ale i v záruční opravě organizace určené k provádění záručních oprav.

Kupujícím uplatněné právo z odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě leze považovat za důvodné za předpokladu, že reklamovaná vada, která byla důvodem pro uplatnění tohoto práva: 1. je skutečně vadou, 2. vyskytuje se na prodané věci a 3. má takovou povahu, jaká je pro uplatnění kupujícím zvoleného práva vyžadována.

Soudy dosud nevěnují potřebnou pozornost zjištění stavu prodané věci, zejména pokud jde o požadavek, aby všechny reklamované vady, pro které kupující uplatnil zvolené právo z odpovědnosti obchodní organizace ve smyslu ustanovení § 247 a násl. o. z., se na věci vyskytovaly v době, kdy kupující toto právo uplatnil. Soudy často zaměřují dokazování na vady, které jsou na prodané věci v době rozhodování, zatímco pro zkoumání důvodnosti uplatněného práva z odpovědnosti za vady jsou rozhodující pouze ty vady, pro něž kupující uplatnil právo z odpovědnosti za vady a které se na věci vyskytovaly v době jeho uplatnění.

Pokud se určitá vada vyskytovala na prodané věci v minulosti a ještě před uplatněním práva z odpovědnosti za vady byla odstraněna, nelze z důvodu výskytu této vady uplatňovat žádné z práv obsažených v ustanoveních § 250 a § 251 odst. 1 a 2 o. z. Výskyt a odstraňování téže vady v minulosti je ovšem charakteristickým rysem opětného výskytu vady po opravě ve smyslu ustanovení § 251 odst. 1 o. z. Stejně tak při posuzování důvodnosti uplatněného práva z odpovědnosti za vady nelze přihlížet ani k takovým reklamovaným vadám, které se na věci v době uplatnění práva z odpovědnosti za vady nevyskytovaly a vznikly až po uplatnění tohoto práva.

Správně proto krajský soud v Ústí nad Labem ve věci okresního soudu v Děčíně sp. zn. 10 C 298/81 změnil rozsudek soudu prvního stupně, jimž bylo vyhověno žalobě o vzájemné vrácení plnění potvrzeném zrušení smlouvy o prodeji barevného televizoru v obchodě, a zamítl žalobu, neboť zjistil,

že reklamovaná vada byla ještě před uplatněním práva na zrušení smlouvy odstraněna a v době uplatnění tohoto práva se na televizoru nevyskytovala.

Jednotlivá práva z odpovědnosti za vady nelze uplatňovat z důvodu jakýchkoliv vad, ale vždy jen takových vad, které svou povahou odpovídají zákonným požadavkům (u práv ze smluvní záruky podmínkám této části záruky). Např. ustanovení § 251 odst. 1 o. z. váže uplatnění zákonného práva na zrušení smlouvy o prodeji v obchodě na existenci neodstranitelné vady, většího počtu vad nebo opětný výskyt vady po opravě, avšak vždy jen za předpokladu, že vada (vady) brání řádnému užívání prodané věci. Jestliže reklamovaná vada (vady) tyto požadavky nesplňuje, nemůže být dostatečným důvodem pro uplatnění tohoto práva. V takovém případě, učiní-li kupující projev vůle směřující ke zrušení smlouvy a domáhá se pak žalobou vzájemného vrácení plnění, je třeba žalobu zamítnout, neboť zrušení smlouvy nebylo účinné a smlouva o prodeji v obchodě tedy nezanikla.

Při posuzování důvodnosti uplatněných práv z odpovědnosti za vady je třeba přihlížet ke znění příslušného oborového reklamačního řádu, jenž zpravidla tvoří součást dohody účastníků smlouvy o prodeji v obchodě o smluvní záruce (§ 233 odst. 1 o. z.), neboť obrovské reklamační řády umožňují kupujícím, aby uplatňovali některá práva ze zákonné odpovědnosti za vady i v takových případech, v nichž by reklamovaná vada jinak nebyla dostatečným důvodem pro uplatnění zvoleného práva. Např. řada odborových reklamačních řádů vychází z toho, že kupující může při výskytu neodstranitelné vady uplatnit právo na výměnu věci nebo právo na zrušení smlouvy bez ohledu na to, zda neodstranitelná vada brání řádnému užívání věci.

Pokud jde o práva ze smluvní záruky poskytovaná nad rámec zákonné odpovědnosti za vady (např. právo na bezplatné poskytnutí náhradních součástí a materiálu při prodeji některých motorových vozidel), nelze se při zkoumání otázky účinnosti uplatnění těchto práv zpravidla spokojit se zjištěním, zda byly splněny předpoklady platnosti, včasnosti, místa a důvodnosti jejich uplatnění těchto práv plnění ještě nějakých dalších předpokladů.

Při výskytu určitých vad dává občanský zákoník kupujícímu možnost vybrat si některé z více práv z odpovědnosti za vady. Např. při výskytu většího počtu odstranitelných vad se může kupující rozhodnout, zda uplatní právo na jejich odstranění (§ 250 o. z.), nebo právo na výměnu věci (§ 251 odst. 1 o. z.), popřípadě právo na zrušení smlouvy (§ 251 odst. 1 o. z.). Soudy si mnohdy neuvědomují účinky uplatnění jednoho z více práv z odpovědnosti za vady přicházejících v úvahu.

Jestliže kupující může z důvodu konkrétní vady (vad) věci prodané v obchodě uplatnit více práv z odpovědnosti obchodní organizace za vady, je rozhodnutí, které z těchto práv uplatní, věcí jeho volby. Jakmile kupující tuto volbu vykoná a uplatní jedno z možných práv, je svým projevem vůle vázán a nemůže jednostranně volbu uplatněného práva měnit. Jiné právo z důvodu téže vady by mohl uplatnit pouze tehdy, kdyby uplatněné právo zaniklo (např. v souvislosti s nemožností plnění ve smyslu ustanovení § 93 o. z.) nebo kdyby vada, pro kterou bude uplatněno, nabyla nového charakteru (např. odstranitelná vada nebyla odstraněna ve lhůtě podle § 250, věta druhá, případně podle § 253, poslední věta, o. z., takže ji lze po marném uplynutí této lhůty považovat za neodstranitelnou). V posledně uvedeném případě je na kupujícím, zda setrvá na uplatněném právu, nebo zda uplatní jiné právo, které do doby, než vada nabyla nového charakteru, neměl.

Proto pochybily soudy obou stupňů ve věci obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 12 C 31/81, když přehlédly, že kupující nejprve uplatnil právo na výměnu věci a teprve později z důvodu týchž vad uplatnil právo na zrušení smlouvy a žalobu o výměnu prodané automatické pračky zamítly s odůvodněním, že smlouva o prodeji automatické pračky v obchodě zanikla zrušením smlouvy.

Při posuzování zvoleného a uplatněného práva z odpovědnosti za vady je třeba mít na zřeteli, že není vyloučeno, aby se obchodní organizace s kupujícím dohodla na odstoupení od právního úkonu, jímž

bylo uplatněno určité právo z odpovědnosti za vady (§ 496 a § 48 odst. 1 o. z.), a aby tito účastníci uzavřeli písemnou dohodu o vzdání se uplatněného práva (§ 91), dohodu o poskytnutí jiného plnění (§ 90 o. z.) anebo v případě spornosti uplatněného práva dohodu o právech, jež jsou mezi účastníky sporná (§ 92 odst. 1 o. z.). Dohody ve smyslu ustanovení § 496 a § 48 odst. 1, § 91 i § 90 o. z. však nepřicházejí v úvahu tehdy, bylo-li uplatněno právo na zrušení smlouvy, a to vzhledem k účinkům uplatnění tohoto práva.

Práva z odpovědnosti za vady (§ 247 a násl.) lze za určitých podmínek uplatnit i eventuálním nebo alternativním způsobem. Některými specifickými otázkami takového uplatnění práv z odpovědnosti za vady se zabývala stanoviska občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR, jež byla uveřejněna pod č. 17/1976 a pod č. 2/1980 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

f) Některé otázky související s uplatněním práva na odstranění vady (§ 250 o. z.):

Jestliže se na věci prodané v obchodě vyskytuje odstranitelná vada, za niž obchodní organizace odpovídá (§ 247 a násl. o. z.), má kupující právo na její bezplatné, včasné a řádné odstranění (§ 250 o. z.). Obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) je povinna provést záruční opravu s veškerou odbornou péčí takovým způsobem, aby vada byla řádně a beze zbytku odstraněna a prodaná věc nebyl a v důsledku výskytu vady ani opravy jinak znehodnocena. Posouzení toho, jaký postup při odstraňování vady věci zvolí, přísluší zásadně obchodní organizaci (organizaci určené k provádění záručních oprav). Z ustanovení části čtvrté, hlavy první a druhé občanského zákoníku nevyplývá výslovné právo kupujícího na odstranění vady prodané věci určitým způsobem. Odstranění vady věci lze provést prakticky dvojím způsobem; buď opravou vadné součástky prodané věci, nebo výměnou vadné součástky za novou, bezvadnou. Požadavek výměny vadné součástky prodané věci se tedy (s výjimkou obsaženou v ustanovení § 250, věta třetí, o. z.) neopírá o samostatné právo kupujícího na výměnu, nýbrž je jen formou realizace práva na odstranění vady. Přesto je však třeba, a to zvláště v případech, kdy obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) nabízí kupujícímu odstranění vady nedostatečným způsobem, připustit možnost, aby se kupující domáhal (případně i žalobou u soudu) odstranění vady určitým, povaze vady odpovídajícím způsobem.

Např. ve věci obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 12 C 101/78 soudy obou stupňů správně vycházely z toho, že není vyloučeno, aby kupující v případě, kdy je mu nabízeno odstranění vady laku a koroze karosérie prodaného motorového vozidla nedostatečným způsobem, žalobou požadoval odstranění této vady způsobem odpovídajícím povaze vady, konkrétně výměnou vadné karosérie za novou, bezvadnou.

Domáhá-li se kupující, aby obchodní organizaci bylo uloženo odstranit reklamované vady věci požadovaným způsobem, musí být žalobní návrh natolik konkrétní, aby výrok rozhodnutí byl dostatečně určitý z hlediska případného výkonu rozhodnutí. Není-li tomu tak, je povinností soudu vést žalobce k potřebnému doplnění žalobního návrhu (§ 5 a § 43 odst. 1 o. s. ř.).

Další závažná výkladová otázka týkající se uplatňování práva na odstranění vady věci prodané v obchodě vzniká v souvislosti s nedodržením stanovené lhůty záruční opravy. Podle ustanovení 250, věta první, o. z. je obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) povinna odstranit reklamovanou vadu prodané věci včas. Co se rozumí včasností odstranění vady, vyplývá z ustanovení § 250, věta druhá, a z ustanovení § 253, poslední věta, o. z., podle nichž musí být reklamovaná vada odstraněna ve lhůtě stanovené pro takové nebo obdobné opravy příslušným národním výborem. Nestane-li se tak, tedy nebude-li reklamovaná vada prodané věci, ohledně níž kupující účinně uplatnil právo na její odstranění, odstraněna v této lhůtě, lze považovat reklamovanou vadu za neodstranitelnou. Z této zásady výslovně vycházejí i některé odborové reklamační řády (např. čl. 5 reklamačního řádu Generálního ředitelství trustu Obchodu průmyslovým

zbožím Praha a čl. 6 reklamačního řádu Českého svazu výrobních družstev). Není přitom rozhodující, z jakého subjektivního důvodu na straně obchodní organizace (organizace určené k provádění záručních oprav) nebyla vada ve lhůtě odstraněna (tj. nebyla odstraněna např. pro nedostatek potřebných náhradních součástek, nedostatečnou kapacitu záruční opravy apod.). Vždy však kupující musí poskytnout obchodní organizaci (organizaci určené k provádění záručních oprav) požadovanou potřebnou součinnost (§ 227 o. z.)

Jakmile lhůta stanovená pro provedení záruční opravy reklamované vady (§ 250, věta druhá a § 253, poslední věta, o. z.) marně uplyne, je na kupujícím, aby se rozhodl, zda setrvá na uplatněném právu na odstranění vady nebo zda z důvodu nastalé subjektivní neodstranitelnosti vady uplatní jiné právo z odpovědnosti za vady (právo na slevu z ceny, právo na výměnu věci, právo na zrušení smlouvy). Při výběru tohoto jiného práva z odpovědnosti za vady bude rozhodující zejména okolnost, zda určitá subjektivní neodstranitelná vada brání nebo nebrání řádnému užívání prodané věci. Přitom vždy platí, že obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) se nemůže zprostit své povinnosti odstranit reklamovanou vadu prodané věci, ohledně níž kupující účinně uplatnil právo obsažené v ustanovení § 250, věta první, o. z., poukazem na její subjektivní neodstranitelnost.

Správně proto postupoval okresní soud v Mladé Boleslavi, když ve věci sp. zn. 4 C 57680 považoval vadu spočívající v úniku oleje u motorového vozidla, jež nebyla odstraněna ve lhůtě podle § 250, věta druhá o. z., za neodstranitelnou vadu, a protože zároveň šlo o vadu, která bránila řádnému užívání vozidla, vyhověl žalobě o výměnu prodaného motorového vozidla (§ 251 odst. 1 o. z.).

Podobným způsobem je třeba postupovat i tehdy, nebyla-li reklamovaná vada prodané věci odstraněna ve lhůtě stanovené pro záruční opravy v podmínkách smluvní záruky (ať už jde o případ, kdy příslušný národní výbor nestanovil žádnou lhůtu těchto nebo obdobných oprav, nebo o případ, kdy je lhůta vyplývající z podmínek smluvní záruky kratší než lhůta stanovená příslušným národním výborem).

g) Některé otázky týkající se snížení ceny věci prodávané v obchodě a slevy z ceny podle ustanovení § 251 odst. 2 a § 252 o. z.:

Jak vyplývá z ustanovení § 256 o. z., věci, které mají vady, jež nebrání tomu, aby tyto věci mohly být užívány k určenému účelu, smějí být prodávány jen za nižší ceny. Přitom je povinností obchodní organizace upozornit kupujícího, že věc má vadu a o jakou vadu jde, není-li to zřejmé již z povahy prodeje. Kromě snížení ceny z důvodu vad ve smyslu ustanovení § 146 o. z. obchodní organizace někdy snižují ceny prodávaných věcí i bez souvislosti s konkrétními vadami jednotlivých věcí. Jde zejména o tzv. výprodejové nebo posezónní snížení cen. Protože podle ustanovení § 247 odst. 1, poslední věta, o. z. platí, že u věcí prodávaných za nižší cenu neodpovídá obchodní organizace za vadu, pro kterou byla cena snížena, vzniká otázka, zda podobným způsobem není ze zákona omezen i rozsah odpovědnosti obchodní organizace za vady věcí prodaných s výprodejovým nebo posezónním snížením ceny. Výprodejové, posezónní nebo jiné obdobné snížení ceny však není poskytováno v souvislosti s žádnou vadou prodané věci. Lze proto dovodit, že na prodej věci s takto sníženou cenou neodpadá ustanovení § 247 odst. 1, poslední věta, o. z., takže obchodní organizace u věcí prodaných s výprodejovou slevou odpovídá za vady (§ 247 a násl. o. z.) v plném rozsahu.

Dalším problémem, který musí soudy řešit v souvislosti s projednáváním žalob o zaplacení slevy z ceny věcí prodaných v obchodě, je výše této slevy (ať již je požadována na základě ustanovení § 251 odst. 2 nebo § 252 o. z.). Při zkoumání výše slevy z ceny je třeba vycházet z odborného (tj. zpravidla znaleckého) posouzení reklamované vady a všech okolností jeho výskytu. Obchodní organizace se v občanském soudním řízení někdy domáhají stanovení slevy z ceny ve výši odpovídající hodnotě vadné součástky, popřípadě nákladům na její odstranění, jde-li o neodstranitelnou vadu (srov. případy ve smyslu ustanovení § 252 o. z.). Takový zužující výklad ustanovení § 251 odst. 2 o. z. (popřípadě § 252

o. z.) není však na místě. Výše slevy z ceny by neměla vyjadřovat jen samotné snížení směnné hodnoty prodané věci. Při jejím určení je zapotřebí přihlídnout i k tomu, jak se reklamovaná vada projevuje při užívání věci, zda snižuje její životnost apod.

h) Některé otázky související s uplatněním práva na výměnu věci podle ustanovení § 251 o. z.:

Právo na výměnu věci podle ustanovení § 251 odst. 1 o. z. uplatňuje kupující na základě existující smlouvy o prodeji v obchodě a v jejím rámci. Při uplatnění tohoto práva ani při jeho realizaci proto nedochází k zániku smlouvy o prodeji v obchodě. Z toho vyplývá, že kupující má právo na výměnu vadné věci (§ 251 odst. 1 o. z.) pouze za takovou věc, která bude značkou, typem, provedením shodná s původně odevzdanou věcí. Uplatnění práva na výměnu podle ustanovení § 251 odst. 1 o. z. samozřejmě nebrání okolnost, že požadovaná věc se vyrábí již jen s určitými odchylkami vyvolanými inovací výrobku, zvláště když neměly za následek změnu ceny. Vzhledem k tomu, že k výměně vadné věci dochází v rámci existující smlouvy o prodeji v obchodě, nemá obchodní organizace ani kupující při změně ceny této věci v době od jejího prodeje do výměny právo na zaplacení rozdílu v ceně. 16) Provedení výměny má také vliv na průběh záruční doby, neboť vzhledem k ustanovení § 255 odst. 2 o. z. začne od převzetí nové věci běžet záruční doba znovu. Totéž platí při výměně vadné součástky prodané věci (§ 250, věta třetí o. z.) ohledně záruční doby vyměněné součástky (viz § 255 odst. 2, věta druhá, o. z.).

Důvodem pro uplatnění práva na výměnu věci podle ustanovení § 251 odst. 1 je neodstranitelná vada, větší počet vad nebo opětný výskyt vady po opravě, avšak jen za předpokladu, že brání řádnému užívání prodané věci.

Soudy jsou při svém rozhodování často postaveny před otázkou, zda určitý počet reklamovaných vad vyskytujících se na prodané věci v době uplatnění práva z odpovědnosti za vady lze považovat za větší počet vad. I když posouzení této otázky je závislé především na všech okolnostech konkrétního případu, lze na základě jazykového (gramatického) výkladu ustanovení § 251 odst. 1 o. z., jakož i vzhledem k předpokladům řádného prodeje vyplývajícím z ustanovení § 244, dovodit, že za větší počet vad věci prodané v obchodě lze zpravidla považovat alespoň tři vady věci. Uvedený právní názor zaujal Nejvyšší soud ČSR např. ve svých rozhodnutích sp. zn. 3 Cz 67/81 a 1 Cz 54/82 a také soudy nižších stupňů obvykle vycházející z tohoto názoru.

Např. obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 2/79 vycházel z toho, že tři vady motorového vozidla prodaného v obchodě (konkrétně šlo o únik oleje z motoru, únik chladicí kapaliny a únik brzdové kapaliny) představují větší počet vad.

Ve věci okresního soudu v Teplicích sp. zn. 9 C 200/81 soud hodnotil pět reklamovaných vad vyskytujících se na televizoru za větší počet vad této prodané věci.

Pokud jde o výklad pojmu opětný výskyt vady po opravě, shora citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR dále dovodila, že za opětný výskyt vady lze zpravidla považovat výskyt téže vady po jejích alespoň dvou předcházejících opravách.

Např. obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 191/81 dospěl k závěru, že výskyt vady spočívající ve vibraci přední části motorového vozidla při určité rychlosti, která byla třikrát bezúspěšně opravována, je třeba považovat za opětný výskyt vady po opravě ve smyslu ustanovení § 251 odst. 1 o. z., a protože i jinak tato vada splňovala předpoklady požadované citovaným zákonným ustanovením, bylo žalobě o výměnu vozidla právem vyhověno.

Jak vyplývá z ustanovení § 251 odst. 1 o. z., může být neodstranitelná vada, větší počet vad nebo

opětný výskyt vady po opravě považován za dostatečný důvod pro uplatnění práva na výměnu věci jedině tehdy, brání-li řádnému užívání prodané věci. Jde-li o větší počet vad, pak řádnému užívání věci musí bránit každá z těchto vad, neboť jinak by postačovalo, aby řádnému užívání věci bránila pouze jediná (navíc odstranitelná) vada a celý soubor většího počtu vad by splňoval předpoklady požadované ustanovením § 251 odst. 1 o. z., byť by ostatní vady byly prakticky pomínutelné. Takový výklad by neodpovídal smyslu ustanovení § 251 odst. 1 o. z., uváží-li se, že citovaným ustanovením je soubor většího počtu vad kladen na roveň neodstranitelné vadě prodané věci.

Při posuzování každého jednotlivého případu je však třeba mít vždy na zřeteli, zda kupující nemá vzhledem ke smluvní záruce (zejména vzhledem k příslušnému oborovému reklamačnímu řádu) právo požadovat výměnu prodané věci bez ohledu na to, zda vada (vady) brání jejímu řádnému užívání. Řada oborových reklamačních řádů vychází z toho, že kupující může uplatnit právo na výměnu věci při výskytu každé neodstranitelné vady, tedy i takové neodstranitelné vady prodané věci, která nebrání jejímu řádnému užívání.

Při zkoumání otázky, zda konkrétní vada (vady) brání či nebrání řádnému užívání prodané věci, soudy nejčastěji chybují tím, že požadují, aby se ustanovený znalec přímo vyjádřil, zda vada brání řádnému užívání věci a obvykle pak nekriticky přejímají jeho názor. Je sice pravda, že při zjištění, jakým způsobem se jednotlivá vada projevuje z hlediska užívané věci, se soud zpravidla neobejde bez posudku znalce z příslušného oboru (§ 127 o. s. ř.), avšak závěr o tom, zda zjištěné projevy vady brání nebo nebrání řádnému užívání prodané věci není otázkou znaleckou, nýbrž je právním posouzením zjištěných skutečností, které přísluší výlučně soudu, jenž si pro tento závěr musí opatřit příslušné podklady provedením důkazů o charakteru a rozsahu vad. Přitom toto posouzení vychází především z účelu, jemuž má prodaná věc sloužit.

Např. okresní soud v Pardubicích ve věci sp. zn. 8 C 1586/80 dospěl ke správnému závěru, že vada integrovaného obvodu magnetofonu znemožňující nahrávání brání řádnému užívání této prodané věci.

Obdobně obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 12 C 114/79 důvodně vycházel z toho, že řádnému užívání prodaného barevného televizoru brání vada spočívající v nemožnosti nastavení barev pomocí běžných ovládacích prvků.

Posuzují-li soudy vady motorových vozidel prodaných v obchodě, přihlížejí často k tomu, zda reklamovaná vada vozidla znamená porušení některého ustanovení vyhlášky č. 90/1975 Sb. o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích. Tento postup je v souladu se závěrem vyjádřeným v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 62/78, podle něhož takové vady motorových vozidel představující porušení vyhlášky o podmínkách provozu na pozemních komunikacích (jaké jsou vady brzd, unikání oleje, kmitání kol apod.) je třeba vždy považovat za vady bránící jejich řádnému užívání.

Okresní soud v Ostravě ve věci sp. zn. 17 C 81/81 dospěl k správnému závěru, že řádnému užívání prodaného motorového vozidla brání nepřiměřeně velká spotřeba motorového oleje, která je příčinou nadměrného znečišťování ovzduší.

i) Některé otázky související se zrušením smlouvy o prodeji v obchodě (§ 251 odst. 1 o. z.):

Ustanovení § 251 odst. 1 o. z. umožňuje kupujícímu při výskytu neodstranitelné vady, většího počtu vad a opětného výskytu vady po opravě, která brání řádnému užívání věci, volit mezi uplatněním práva na výměnu věci nebo práva na zrušení smlouvy. Ke zrušení smlouvy z důvodu odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě dochází okamžikem, kdy obchodní organizaci došel projev vůle kupujícího, že smlouvu ruší. Z toho vyplývá, že ke zrušení smlouvy o prodeji v obchodě (§ 251 odst. 1

o. z.) není zapotřebí žádné zvláštní součinnosti obchodní organizace, ani že tuto smlouvu neruší soud výrokem svého rozhodnutí. Soud by mohl za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. pouze určit 17) , zda konkrétním právním úkonem kupujícího došlo či nedošlo ke zrušení smlouvy.

Pochybení se dopustil např. okresní soud v Českých Budějovicích ve věci sp. zn. 11 C 172/80, když sice zamítl žalobu, kterou kupující požadoval, aby byla zrušena smlouva o prodeji podlahové krytiny v obchodě pro její vady, avšak své rozhodnutí odůvodnil tím, že právo na zrušení smlouvy bylo uplatněno až po uplynutí záruční doby. Správně měl soud zamítavý výrok svého rozhodnutí odůvodnit tím, že zrušení smlouvy o prodeji v obchodě ve smyslu ustanovení § 251 odst. 1 o. z. je jednostranným právním úkonem kupujícího, takže soud sám nemůže tuto smlouvu zrušit.

Také okresní soud v Teplicích ve věci sp. zn. 11 C 311/80 nesprávně vyhověl žalobnímu návrhu a zrušil rozsudkem smlouvu o prodeji barevného televizoru v obchodě. Toto jeho pochybení napravit až soud druhého stupně v rámci odvolacího řízení.

Účinné uplatnění práva na zrušení smlouvy o prodeji v obchodě má za následek zánik právního vztahu mezi obchodní organizací a kupujícím z uzavřené smlouvy o prodeji v obchodě. Spolu se zánikem tohoto právního vztahu mezi obchodní organizací a kupujícím z uzavřené smlouvy o prodeji v obchodě. Spolu se zánikem tohoto právního vztahu zaniká i vlastnické právo kupujícího k věci nabyté na základě zrušené smlouvy a odpovědnost obchodní organizace za vady prodané věci. Vzhledem k ustanovení § 48 odst. 2 o. z. nastávají tyto účinky ex tunc (od počátku). Obchodní organizace také po zrušení smlouvy neodpovídá za výskyt nových vad na dosud nevrácené věci.

Jakmile zrušovací projev vůle kupujícího dojde obchodní organizaci, dochází ze zákona, neodvratitelně k zániku smlouvy. Od svého zrušovacího projevu vůle může kupující jednostranně odstoupit jen do té doby, než jeho projev dojde obchodní organizaci. Jednou zrušená smlouva o prodeji v obchodě nemůže znovu nabýt účinnosti. proto není možná ani dohoda obchodní organizace a kupujícího o odstoupení od došlého zrušovacího projevu vůle (§ 496 a § 48 odst. 1 o. z.), písemná dohoda o vzdání se uplatněného práva na zrušení smlouvy (§ 91 odst. 1 o. z.) nebo dohoda o poskytnutí jiného plnění (§ 90 o. z.). V úvahu přichází (a to za předpokladu spornosti uplatněného práva na zrušení smlouvy) pouze dohoda, jíž si účastníci vyřeší práva mezi nimi sporná ve smyslu ustanovení § 92 odst. 1 o. z. Vyloučeno samozřejmě není ani uzavření nové smlouvy o prodeji téže věci v obchodě. Tato nová smlouva o prodeji v obchodě by však byla podstatně odlišená od původně uzavřené smlouvy, neboť jejím předmětem by byl prodej již použité věci.

Nesprávně proto postupoval městský soud v Brně ve věci sp. zn. 18 C 358/80, když po zjištění, že smlouva o prodeji motorového vozidla v obchodě byla kupujícím zrušena, připustil změnu žalobního návrhu a podle změněného žalobního návrhu vyhověl požadavku žalobce na výměnu prodaného vozidla.

Protože zrušením smlouvy zanikají dosavadní právní vztahy vzniklé na základě uzavřené smlouvy o prodeji v obchodě, spojuje občanský zákoník se zrušením smlouvy vznik nového právního vztahu, a to právního vztahu z odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch, jehož obsahem je především právo obchodní organizace a kupujícího na vzájemné vrácení poskytnutého plnění ze zrušené smlouvy (§ 457 odst. 1 o. z.). 18) domáhá-li se některý z účastníků smlouvy o prodeji v obchodě vzájemného vrácení plnění po zrušení této smlouvy (ať již jde o vrácení prodané věci proti vrácení zaplacené ceny nebo naopak), musí se soud v prvé řadě zabývat tím, zda tvrzeným zrušovacím právním úkonem skutečně došlo k účinnému zrušení smlouvy (tzn. zda právo na zrušení smlouvy bylo uplatněno platným způsobem, včas, na správném místě a důvodně). Přitom vzhledem k povaze práva na vzájemné vrácení plnění platí pro rozhodování o žalobě o vzájemné vrácení plnění ze zrušené smlouvy o prodeji v obchodě zásada, že účastník zrušené smlouvy se může úspěšně domáhat

vzájemného vrácení plnění jen za předpokladu, že je ochoten a schopen vrátit druhému účastníkovi to, co sám přijal jako plnění z uvedené smlouvy (§ 457 odst. 1 a § 76 o. z.).

Jestliže smlouva o prodeji v obchodě byla účinně zrušena a dochází k vzájemnému vrácení plnění (§ 457 odst. 1 o. z.), má kupující právo na vrácení ceny prodané věci v zaplacené výši bez ohledu na to, zda v mezidobí (tj. v době od uzavření smlouvy do vzájemného vrácení plnění po jejím zrušení) došlo ke zvýšení nebo snížení ceny těchto věcí prodávaných v obchodě. 16)

Při realizaci práva na zrušení smlouvy vznikají problémy související s tím, že prodaná věc je kupujícím vrácena obchodní organizaci v opotřebeném stavu. Zmíněnou problematikou se zabývalo již stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR uveřejněné pod č. 17/1976 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které pod bodem IV dovodilo, že vrací-li kupující po účinném uplatnění práva na zrušení smlouvy nebo práva na výměnu věci obchodní organizaci věc již používanou, nemá obchodní organizace právo na náhradu za znehodnocení této věci vzniklé jejím užíváním a opotřebením od okamžiku zrušení smlouvy nebo výměny věci. Citovaný právní názor vychází z toho, že kupující užíval věc až do zrušení smlouvy (výměny věci) v dobré víře jako vlastník, takže vůči němu nelze požadovat vydání užitků za tuto dobu (§ 458 odst. 2 o. z.), jejichž výše bývá posuzována podle míry vzniklého opotřebením věci.

Poměrně často se stává, že mezi zrušením smlouvy o prodeji určité věci v obchodě a jejím vrácení obchodní organizaci uplyne dosti dlouhá doba, po kterou kupující mnohdy věc nadále užívá. Protože zrušením smlouvy o prodeji v obchodě přestal být kupující v dobré víře ohledně svého vlastnického vztahu k této věci a oprávněnosti jejího dalšího užívání, přichází vzhledem k ustanovení § 458 odst. 2 o. z. v úvahu požadavek obchodní organizace na vydání takto vzniklých užitků. Výši těchto užitků lze posoudit zejména podle míry opotřebením věci, vzniklého za dobu jejího neoprávněného užívání.

Okamžikem zrušení smlouvy o prodeji v obchodě však přestala být v dobré víře i obchodní organizace ohledně jí držené ceny prodané věci zaplacené kupujícím. Protože obchodní organizaci (pokud nesložila cenu věci do notářské úschovy podle ustanovení § 62 o. z.) vzniká z kupujícím zaplacené částky užitek i po dobu od zrušení smlouvy do vrácení ceny věci, má tato organizace vzhledem k ustanovení § 458 odst. 2 o. z. povinnost vydat kupujícímu vedle zaplacené ceny i tento užitek paušálně vyjádřený úrokem z ceny prodané věci za dobu od zrušení smlouvy do vrácení ceny. Protože povinnost obchodní organizace a kupujícího vrátit si plnění ze zrušené smlouvy o prodeji v obchodě je vzájemná, je třeba dovést (jak to učinil Nejvyšší soud ČR např. ve svém rozhodnutí sp. zn. 3 Cz 22/79), že vzájemná je i povinnost vydání uvedených užitků.

j) Rozhodování o náhradě nutných nákladů (§ 236 odst. 2 o. z.):

Podle ustanovení § 236 odst. 2 o. z. má kupující právo na náhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s uplatněním práva z odpovědnosti obchodní organizace za vady věci prodané v obchodě. Stejně jako práva z odpovědnosti za vady (§ 247 a násl. o. z.) i právo na náhradu nutných nákladů musí kupující uplatnit u obchodní organizace v zákonem předepsané prekluzivní lhůtě. Tato lhůta vyplývá z ustanovení § 236 odst. 2 poslední věta o. z. Žalobou u soudu se tedy kupující může úspěšně domáhat náhrady jen takových nutných nákladů, na než předtím uplatnil právo u obchodní organizace. Protože obchodní organizace zůstává nositelem odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě i tehdy, jsou-li vady odstraňovány organizací určenou k provádění záručních oprav (§ 253, věta druhá, o. z.), platí, že i nutné náklady vzniklé při takovémto uplatnění a realizaci práva na odstranění vady je třeba uplatnit u obchodní organizace.

Dalším předpokladem úspěšného plnění práva na náhradu nutných nákladů (§ 236 odst. 2 o. z.) je to, že tyto náklady kupujícímu vznikly v souvislosti s platným, včasným, důvodným a na správném místě učiněným uplatněním práva z odpovědnosti za vady, popřípadě v souvislosti s realizací takto

uplatněného práva z odpovědnosti za vady. Přitom však není zapotřebí, aby obchodní organizace (organizace určená k provádění záručních oprav) vznik nutných nákladů zavinila. Postačí, že kupující účinně uplatnil právo z odpovědnosti za vady a v souvislosti s uplatněním nebo realizací tohoto práva mu prokazatelně vznikly nutné náklady.

Za nutné náklady ve smyslu ustanovení § 236 odst. 2 o. z. lze považovat např. náklady vynaložené na přepravu vadné věci do záruční opravny, jízdné kupujícího při cestě do záruční opravny za účelem vyzvednutí opravené věci, poštovné při písemném uplatňování práv z odpovědnosti za vady apod.

Správně postupoval okresní soud v Karviné, když ve věci sp. zn. 16 C 45/80 přiznal kupujícímu náhradu nutných nákladů vzniklých při několikerém přistavení motorového vozidla do garančního oddělení obchodní organizace ke kontrole reklamovaných vad, k němuž byl vyzván v souvislosti s účinným uplatněním práv z odpovědnosti za vady tohoto prodaného motorového vozidla.

Vždy je však třeba zkoumat, zda kupujícím tvrzené náklady skutečně vznikly v uváděné výši a zda mají povahu nutných nákladů (§ 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř.).

Za nutné náklady ve smyslu ustanovení § 236 odst. 2 o. z. nelze považovat náklady občanského soudního řízení, neboť jejich náhrada se řídí ustanoveními § 142 a násl. o. s. ř.

5. Prodej použitých věcí v obchodě

Ke sporům týkajících se smluv o prodeji použitých věcí v obchodě dochází jen zřídka a jejich projednávání nepřináší složitější právní problémy.

Je třeba však poukázat na novou úpravu některých otázek souvisejících s prodejem použitých věcí v obchodě obsaženou zejména v ustanovení § 26 vyhlášky č. 93/1982 Sb. /15/ a na to, že při posuzování práv a povinností obchodní organizace a kupujícího vyvozovaných ze smlouvy o prodeji použitého motorového vozidla v obchodě je zapotřebí vedle příslušných ustanovení části čtvrté, hlavy druhé občanského zákoníku přihlížet i k ustanovením výnosu ministerstva obchodu ČSR, č. 9/1979 Věstníku ministerstva obchodu ČSR, oznámeného v částce 20/1979 Sbírky zákonů ve znění výnosu ministerstva obchodu ČSR, č. 11/1982 Věstníku ministerstva obchodu ČSR, oznámeného v částce 17/1982 Sbírky zákonů).

6. Některá procesní pochybení vznikající při projednávání sporů mezi obchodními organizacemi a kupujícími

U některých soudů i nadále přetrvává přehlížení nedostatků žalobního návrhu, zejména pokud jde o jeho určitost. Např. při požadování určitého způsobu odstranění vady věci prodané v obchodě nebývá pokaždé dostatečně označena vada, která má být odstraněna, a nebývá také popsán způsob, jakým má být vada odstraněna. Je-li žalováno o zaplacení slevy z ceny prodané věci, stává se, že žalobce v žalobním návrhu neuvede výši požadované slevy. Často se chybuje při uplatnění práva na vzájemné vrácení plnění porušení smlouvy. V tomto směru jde zejména o dosud se objevující nesprávný požadavek zrušení smlouvy soudem, požadavek nadbytečného určení, že smlouva byla zrušena účinně v případech, v nichž se zároveň žaluje o vzájemné vrácení, nebo požadavek vrácení poskytnutého plnění bez vyjádření vzájemnosti. Pokud soud v těchto případech neposkytne žalobci potřebné poučení (§ 5 o. s. ř.), nevede ho k náležitému opravení nebo doplnění žalobního návrhu a vyhoví takto nepřesnému či nesprávnému žalobnímu návrhu, může to mít vážné důsledky především z hlediska případného výkonu rozhodnutí.

Např. ve věci obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 12 C 31/81 soudy obou stupňů nepoučily žalobce, kteří se domáhali výměny vadné automatické pračky za jinou pračku téhož nebo obdobného druhu,

že se lze jednostranně domáhat jen výměny vadné věci za stejnou věc (§ 251 odst. 1 o. z.). Proto by žalobní návrh o případnou výměnu vadné automatické pračky za pračku obdobného druhu musel být formulován tak, že se žalovaná obchodní organizace může zprostit své povinnosti vyměnit vadnou automatickou pračku za stejnou, bezvadnou pračku její výměnou za pračku obdobného druhu. Již z tohoto důvodu bylo třeba žalobu (pokud by nebyla změněna) v uvedeném rozsahu zamítnout.

Naproti tomu okresní soud v Mostě ve věci sp. zn. 11 C 1143/81 správně vedl žalobce k upřesnění žalobního návrhu tak, aby po předchozím zrušení smlouvy o prodeji v obchodě ohledně čalouněné sedací soupravy vyjadřoval žalobcovo právo na vrácení zaplacené ceny oproti vrácení prodané věci.

Poměrně často trpí občanské soudní řízení, v němž se kupující domáhá realizace uplatněného práva z odpovědnosti obchodní organizace za vady, značnou soustředěností. Je pravda, že projednávání některých věcí této agendy je dosti složité jak po skutkové stránce, tak i z hlediska právního posouzení. Právě proto by se však měl žalobce v rámci přípravy jednání (§ 114 o. s. ř.) zjednat jasno, jaké skutečnosti jsou rozhodné pro posouzení žalobního návrhu z hlediska právního vztahu existujícího mezi účastníky. 19) Pokud se tak nestane, bývají někdy prováděny zbytečné důkazy, které neodůvodněně protahují řízení a zvyšují jeho nehospodárnost. To platí především o nadbytečných výsledcích pracovníků obchodní organizace určené k provádění záručních oprav, vyžadování zpráv, které nemohou mít vliv na posouzení žalobou uplatněného nároku, a o znaleckých posudcích, pokud jsou zaměřovány na podružné a pro rozhodnutí ve věci samé nepodstatné otázky. Jestliže se soud v konkrétní věci neobejde bez ustanovení soudního znalce a podání posudku znalce z příslušného oboru, což je významným důkazem zejména z hlediska zjištění existence vad, všech jejích projevů a možnosti odstranění, musí soud zároveň znalci zcela jednoznačně vymezit jeho úkol tak, aby znalecký posudek byl zaměřen pouze na otázky, které jsou z hlediska žalobou uplatněného nároku právně významné. 20)

V řízení týkajícím se odpovědnosti obchodní organizace za vady prodané věci nebývá vždy dostatečně zjištěn skutečný stav věci v rozsahu potřebném pro náležité a přesvědčivé rozhodnutí (§ 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř.). Jde zejména o chybějící nebo jen povrchní a neúplná zjištění, zda ohledně prodané věci platí smluvní záruka, zda vady tvrzené kupujícím jsou zpravidla vadami, za něž odpovídá obchodní organizace, zda se na prodané věci vyskytovaly v době uplatnění práva z odpovědnosti za vady, jakým způsobem se projevují při užívání prodané věci atd.

Např. okresní soud v Sokolově ve věci sp. zn. 10 C 216/81, v níž se žalobkyně domáhala vrácení plnění po zrušení smlouvy o prodeji pokojové stěny, schválil soudní smír uzavřený mezi účastníky, kterým se žalovaná obchodní organizace zavázala zaplatit žalobkyni slevu z ceny ve výši 2000 Kčs, aniž zjistil, zda skutečně došlo k účinnému zrušení smlouvy o prodeji v obchodě, což by mělo za následek zánik odpovědnosti obchodní organizace za vady prodané věci, a v záporném případě, zda dohodnutá výše slevy odpovídá povaze vad.

Určité nedostatky přetrvávají, pokud jde o postup soudů v případech, v nichž žalobce v průběhu řízení navrhne změnu žalobního návrhu. Podle ustanovení § 95 odst. 1 o. s. ř. je soud povinen usnesením rozhodnout o tom, zda takovou změnu žalobního návrhu připouští. Přesto se stává, že soud opomene o připuštění změny návrhu rozhodnout a žalobou uplatněný nárok posuzuje bez dalšího ve znění navržené změny. Takový postup je ovšem nesprávný.

V návaznosti na to, co bylo řečeno o odstraňování nedostatků žalobních návrhů, je zapotřebí, aby soudy prvního stupně věnovaly větší pozornost také formulaci výroku rozhodnutí ve věci samé. Jde především o to, aby výrok rozhodnutí byl dostatečně určitý z hlediska případného výkonu rozhodnutí.

Proto nelze souhlasit s postupem okresního soudu v Ostravě, který ve věci sp. zn. 32 C 147/81 usnesením schválil soudní smír mezi účastníky řízení, jímž se žalovaná organizace zavázala v určité

lhůtě odstranit celkem 19 reklamovaných vad motorového vozidla, z nichž některé byly označeny zcela neurčitě (např. „odloupává se chrom“, „vady laku“ apod.).

Pochybení se dopustil i okresní soud v Teplicích ve věci sp. zn. 9 C 200/81, když rozsudkem rozhodl o vrácení poskytnutého plnění ze zrušené smlouvy o prodeji věci v obchodě, aniž tuto povinnost účastníků formuloval jako vzájemnou povinnost.

Určité chyby se stále objevují i v odůvodnění rozhodnutí soudů prvního stupně. Např. v rozporu s ustanovením § 157 odst. 2 o. s. ř. bývají někdy zjištění nesprávně učiněna z celého souboru důkazů, nejsou uvedena zákonná ustanovení, kterých soud použil při právním posouzení zjištěného skutkového stavu, popřípadě jsou tato ustanovení citována nepřesně apod. Zcela povrchně a nepřesvědčivě bývají pak odůvodňována usnesení o schválení soudního smíru.

Např. ve věci okresního soudu v Benešově sp. zn. 6 C 175/81 spočívá právní posouzení uplatněného práva na slevu z ceny prodaného motorového vozidla obsažené v odůvodnění rozsudku v podstatě jen v konstatování, že: „Soud postupoval podle § 251, § 254 o. z.“ Přitom je sporné, zda kupující v daném případě vůbec měl právo na slevu z ceny ve smyslu ustanovení § 251 odst. 2 o. z., a navíc úvaha soudu o výši přiznané slevy je vzhledem k tomu, jak byla odůvodněna prakticky nepřezkoumatelná.

Ve věci okresního soudu v Mladé Boleslavi sp. zn. 5 C 921/81 bylo usnesení o schválení soudního smíru, jímž se žalovaný zavázal zaplatit žalující organizaci cenu prodaného stavebního materiálu nesprávně odůvodněno jen tím, že uzavření soudní smír není v rozporu s právními předpisy ani zájmem společnosti, a proto ho soud podle ustanovení § 99 odst. 2 o. s. ř. schválil, aniž by bylo patrné, o co se tento závěr soudu opírá.

B. Obstaravatelské služby

Žaloby z obstaravatelských smluv podle části čtvrté, hlavy šesté občanského zákoníku nejsou u soudů podávány příliš často. Projednávání těchto věcí však přináší některé právní problémy. To platí zejména o obstarání prodeje věci.

Obstarání prodeje věci

a) Posuzování právního vztahu ze smlouvy o obstarání prodeje věci:

Obstarání prodeje věci socialistickými organizacemi je upraveno jako zvláštní typ obstaravatelské služby v ustanoveních § 289 a násl. o. z. (srov. ustanovení § 27 vyhlášky č. 93/1982 Sb. /15/ a pokud jde o obstarání prodeje použitých motorových vozidel také příslušná ustanovení výnosu ministerstva obchodu ČSR, č. 9/1979 Věstníku ministerstva obchodu ČSR, oznámeného v částce 20/1979 Sbírký zákonů, ve znění výnosu ministerstva obchodu ČSR, oznámeného v částce 17/1982 Sbírký zákonů).

Při rozhodování ve sporech z obstarání prodeje věci soudy dříve na tyto vztahy nesprávně aplikovaly některá ustanovení upravující odlišné právní vztahy (např. ustanovení § 401 a násl. o. z.); v současné době již rozlišování mezi obstaráním prodeje věci občanům organizaci na jedné straně a prodejem věci mezi občany na druhé straně nečiní potíže. Stejně tak bývá dodatečně rozlišováno mezi obstaráním prodeje věci a prodejem použité věci obchodní organizací ve smyslu ustanovení části čtvrté, hlavy druhé občanského zákoníku.

Např. okresní soud v Sokolově ve věci sp. zn. 12 C 20/80 správně dovodil, že měla-li být podle použitého předtištěného formuláře, jehož nehodící se údaje nebyly proškrtány, získaná cena vyplacena vlastníku prodávaného motorového vozidla až po uskutečnění prodeje a po odečtení odměny za jeho obstarání, šlo v daném případě o obstarání prodeje použitého vozidla (§ 289 a násl. o. z.) a nikoliv o prodej vykoupeného použitého vozidla v obchodě.

b) Problematika platnosti obstaravatelského prodeje:

Nejčastějším důvodem neplatnosti smlouvy o prodeji věci uzavírané obstaravatelskou organizací na základě smlouvy o obstarání prodeje věci (§ 289 a násl. o. z.) bývá předražení prodávané věci. Podle ustanovení § 293 o. z. se cena věci svěřené do prodeje (včetně odměny obstaravatelské organizace) určí podle cenových předpisů, nelze-li cenu takto určit, určí se odhadem.

Ceny použitých věcí při obstaravatelském prodeji bývají v současné době zpravidla nižší, než maloobchodní ceny týchž nebo srovnatelných věcí platné v době obstaravatelského prodeje, a proto se již téměř nevyskytují žaloby z neplatnosti obstaravatelského prodeje pro předražení.

Poněkud složitější je posuzování ceny v případě, kdy je do obstaravatelského prodeje svěřeno použité motorové vozidlo. Při určení jeho ceny je totiž zapotřebí vycházet z ustanovení § 9 již citovaného výnosu ministerstva obchodu ČR, podle něhož (kromě jiného) obstaravatelská organizace nesmí dohodnout cenu vozidla, která by byla nepřiměřená jeho technickému stavu, vybavení apod.

Další důvod neplatnosti obstaravatelského prodeje by mohl být spatřován v tom, že prodej určité věci byl proveden na základě smlouvy o jeho obstarání (§ 289 a násl. o. z.) uzavřené s někým, kdo nebyl oprávněn o věci takto disponovat. Tak tomu bylo např. v případě obstaravatelského prodeje věci větší hodnoty z bezpodílového spoluvlastnictví manželů, k němuž druhý manžel nedal souhlas (§ 145 odst. 1 o. z.).

Zvláštní důvod neplatnosti přichází v úvahu při obstaravatelském prodeji použitých motorových vozidel. Podle ustanovení § 8 odst. 2 uvedeného výnosu ministerstva obchodu ČR musí být totiž smlouva o obstarání prodeje použitého motorového vozidla (§ 289 a násl. o. z.) uzavřena písemnou formou. Nedodržení této předepsané formy by vzhledem k ustanovení § 40 odst. 1 o. z. mělo za následek neplatnost smlouvy.

Práva na vzájemné vrácení plnění z neplatného obstaravatelského prodeje (§ 147 odst. 1 o. z.) se musí kupující domáhat nikoli vůči obstaravatelské organizaci, nýbrž vůči prodávajícímu (srov. stanovisko uveřejněné pod č. 19/1974 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Rovněž pokud by šlo o právo na vzájemné vrácení plnění po odstoupení od smlouvy o prodeji věci svěřené do obstaravatelského prodeje, a to pro omyl (§ 49 o. z.), musela by žaloba (pokud by nebylo možné uplatněný nárok podřadit pod ustanovení § 295 odst. 1 o. z. o odpovědnosti obstaravatelské organizace za vady nebo za nedostatek vlastností prodané věci) směřovat proti tomu, kdo věc svěřil do obstaravatelského prodeje (z uvedené zásady vycházel Nejvyšší soud ČR např. v rozhodnutí ve věci sp. zn. 3 Cz 3/81).

c) Odpovědnost za vady a za nedostatek vlastností věci uvedených při obstaravatelském prodeji:

Organizace, která obstarala prodej věci (§ 289 a násl. o. z.), má vlastnosti uvedené organizací při jejím prodeji (§ 295 odst. 1 o. z.). Tuto odpovědnost organizace nelze vyloučit ani omezit (§ 233 odst. 3 o. z.). Z toho vyplývá, že subjektem odpovědnosti za vady nebo nedostatek vlastností věci, jež byla předmětem obstaravatelského prodeje, nebude nikdy ten, za něhož organizace prodej obstarala.

Okresní soud ve Strakoniciích ve věci sp. zn. 4 C 409/79 nesprávně schválil soudní smír mezi kupujícím na jedné straně a obstaravatelskou organizací a bývalým vlastníkem prodaného vozidla na druhé straně o poskytnutí slevy z ceny motorového vozidla, neboť bývalý vlastník vozidla nebyl vzhledem k ustanovení § 295 odst. 1 o. z. účastníkem posuzovaného hmotněprávního vztahu z odpovědnosti za vady.

Ustanovení § 289 a násl. o. z. o obstarání prodeje věci blíže neupravují problematiku odpovědnosti obstaratelské organizace za vady a za nedostatek vlastností prodané věci. Pouze z ustanovení § 295 odst. 2 o. z. vyplývá, že rozsah i obsah této zákonné odpovědnosti je třeba posuzovat obdobně jako u odpovědnosti za vady při prodeji použitých věcí podle ustanovení části čtvrté, hlavy druhé občanského zákoníku.

Protože z ustanovení § 247 odst. 1, věta druhá, o. z. lze vzhledem k ustanovením § 244 a § 246 o. z. dovodit, že obchodní organizace při prodeji použité věci v obchodě neodpovídá jen za takové opotřebení věci, které je vyjádřeno v její ceně, nebude obdobně ani při obstaratelském prodeji organizace odpovídat kupujícímu za opotřebení, k němuž došlo při používání této věci před jejím obstaratelským prodejem, jen za předpokladu, že zmíněné opotřebení je vyjádřeno v ceně. Vzhledem k ustanovením § 295 odst. 2, § 246 a § 247 odst. 1, věta třetí, o. z. lze dále dospět k závěru, že obstaratelská organizace nebude kupujícímu odpovídat ani za vady prodané věci, k nimž bylo přihlédnuto při stanovení ceny a na něž byl kupující upozorněn. Při obstaratelském prodeji použitých motorových vozidel vyplývá tato zásada přímo z ustanovení § 17 odst. 1 výnosu ministerstva obchodu SR č. 9/1979 Věstníku ministerstva obchodu ČSR ve znění výnosu č. 11/1982 téhož Věstníku /srov. oznámení o jejich vydání v částkách 20/1979 a 17/1982 Sbírký zákonů), podle něhož obstaratelská organizace neodpovídá za vady, ke kterým bylo přihlédnuto při stanovení ceny, pokud byly zapsány v zápise o technickém stavu vozidla a kupující byl na ně upozorněn.

Správně proto okresní soud v České Lípě ve věci sp. zn. 9 C 354/81 dospěl k závěru, že obstaratelská organizace neodpovídá za vady použitého vozidla Tatra 603 prodaného za cenu 7800 Kčs, neboť šlo o vady, které byly zaznamenány v zápisu o technickém stavu vozidla, s nimž byl kupující seznámen, a bylo k nim přihlédnuto i při stanovení ceny vozidla.

Také okresní soud Plzeň-město ve věci sp. zn. 15 C 310/79 vycházel z toho, že obstaratelská organizace odpovídá za vady prodaného motorového vozidla spočívající v nedostatečně provedené opravě závěsu zadního kola, která na prodaném vozidle byla v době jeho obstaratelského prodeje, ale nebyla uvedena v záznamu o technickém stavu vozidla.

Při obstarávání prodeje starších věcí kupující často považují za vadu, když starší prodaná věc byla běžným užíváním opotřebena natolik, že je nezpůsobilá dalšího užívání k účelu, pro který byla zhotovena. Při řešení problému odpovědnosti za vady je v takovém případě třeba vycházet z toho, že stanoví-li obecně závazný právní předpis nebo technická norma dobu životnosti určité věci, nesmí být obstaratelské organizaci kladeno k tíži, že věc, která je prodávána po uplynutí stanovené doby životnosti, nelze vzhledem k jejímu opotřebení používat k tomu účelu, jemuž měla sloužit po dobu své životnosti. Jestliže doba životnosti prodávané věci není stanovena žádným z uvedených způsobů, lze vycházet z její obvyklé životnosti.

Protože ustanovení § 295 odst. 1 o. z. rozlišuje mezi odpovědností za vady a odpovědností za nedostatek vlastností věci, která je předmětem obstaratelského prodeje, bude obstaratelská organizace odpovídat kupujícímu i za nedostatek takové vlastnosti uvedené při prodeji věci, který nelze považovat za vadu, popřípadě za nějž by organizace jinak neodpovídala (např. organizace při obstaratelském prodeji uvede, že věc je opotřebena méně, než kolik by běžně odpovídalo době jejího užívání, a ukáže se opak).

Obdobně jako při prodeji věcí v obchodě i pro odpovědnost obstaratelské organizace za vady nebo nedostatek vlastností prodané věci platí, že nestačí, aby kupující vady (nedostatek vlastností) pouze vytkl (reklamoval), ale že také musí u této organizace uplatnit příslušné právo z její odpovědnosti (§ 295 o. z.), jež z těchto vad (nedostatku vlastností) vyvozuje. V případě, že se kupující bude uplatněného práva domáhat žalobou u soudu, bude se soud zabývat tím, zda toto právo bylo uplatněno platným způsobem, včas, na správném místě a důvodně.

Při obstarání prodeje věci (§ 289 a násl. o. z.) neplatí vzhledem k ustanovení § 295 odst. 2 a § 247 odst. 2 o. z. žádná zákonná záruka. Obstaravatelská organizace proto kupujícímu odpovídá jen za ty vady nebo nedostatek vlastností, které se na věci, jež byla předmětem obstaravatelského prodeje, vyskytovaly v době, kdy obstaravatelská organizace a kupující uzavřeli smlouvu o jejím prodeji.

Proto pochybil okresní soud v Ostravě ve věci sp. zn. 25 C 29/80, když se nezabýval tím, zda vady, z nichž kupující vyvozoval právo na slevu z ceny prodaného motorového vozidla, byly kupujícím řádně reklamovány a zda se na vozidle vyskytovaly v době obstaravatelského prodeje. Tyto nedostatky odstranil až soud druhého stupně v rámci odvolacího řízení. Pro vytčení vad (nedostatku vlastností) a uplatnění příslušného práva z odpovědnosti za vady platí vzhledem k ustanovení § 295 odst. 2 a § 254 odst. 2 o. z. šestiměsíční prekluzivní lhůta počítaná od doby uzavření smlouvy o prodeji věci. Přitom není rozhodující, kdy se v průběhu této lhůty reklamovaná vada projevila. Rozhodující je vždy to, zda se na věci, která byla předmětem obstaravatelského prodeje, vyskytovala vada v době uzavření smlouvy o jejím prodeji.

Pro posuzování obsahu odpovědnosti obstaravatelské organizace za vady a nedostatek vlastností prodané věci vyplývá z ustanovení § 295 odst. 2 a § 252 o. z. naprosto jednoznačně, že kupující nemůže při obstarání prodeje věci uplatnit z důvodu vad (nedostatku vlastností) této věci právo na její výměnu, a to ani tehdy, kdyby vady (nedostatek vlastností) jinak splňovaly požadavky vyplývající z ustanovení § 251 odst. 1 o. z. Rozporně však někdy bývá řešena otázka, zda kupující má z důvodu odpovídajících vad (nedostatku vlastností) věci, která byla předmětem obstaravatelského prodeje, právo na zrušení smlouvy (§ 251 odst. 1 o. z.) a právo na odstranění vady (§ 250 o. z.), nebo zda může vždy uplatnit jen právo na slevu z ceny.

Pokud jde o právo na zrušení smlouvy, vyskytnou-li se na věci, jež byla prodána v rámci obstaravatelského prodeje, takové vady (nedostatek vlastností), které svou povahou odpovídají požadavkům obsaženým v ustanovení § 251 odst. 1 o. z., může kupující z toho důvodu zrušit smlouvu (§ 295 odst. 2 a § 251 odst. 1 o. z.). Ze stejné zásady vychází i ustanovení § 17 odst. 2, poslední věta, již uvedeného výnosu ministerstva obchodu ČR upravujícího obstarání prodeje použitých motorových vozidel. Přitom zrušovací projev vůle je třeba učinit a vzájemného vrácení poskytnutého plnění se dožadovat vždy vůči obstaravatelské organizaci.

Soudu někdy chybují při posuzování důvodnosti uplatněného práva na zrušení smlouvy (§ 295 odst. 2 a § 251 odst. 1 o. z.), neboť se nezabývají tím, zda reklamovaná vada pro kterou bylo právo na zrušení smlouvy uplatněno, činí prodanou věc neupotřebitelnou. Neupotřebitelnost prodané věci mezi občany je předpokladem odstoupení od smlouvy při prodeji věci mezi občany ve smyslu ustanovení § 399 a násl. o. z. (viz § 401 odst. 1 o. z.). Jde-li o zrušení smlouvy pro vady (nedostatek vlastností) v souvislosti s obstaráním prodeje věci (§ 289 a násl. o. z.), je třeba se vždy zabývat tím, zda vady (nedostatek vlastností) nebrání řádnému užívání prodané věci (viz ustanovení § 251 odst. 1 o. z.). Každý z obou uvedených pojmů vyjadřuje poněkud odlišný stupeň projevů vady (nedostatku vlastností) věci.

Při prodeji použitých věcí v obchodě není vyloučeno ani uplatnění práva na odstranění vady (§ 250 o. z.). Proto je s přihlédnutím k ustanovení § 295 odst. 2 o. z. třeba dovodit, že obdobně může kupující postupovat i tehdy, vyskytne-li se odstranitelná vada (nedostatek vlastností). za niž organizace odpovídá, při obstarání prodeje věci ve smyslu ustanovení § 289 a násl. o. z.

Z tohoto hlediska správně proto postupoval okresní soud v Liberci ve věci sp. zn. 14 C 687/81, když schválil soudní smír uzavřený mezi obstaravatelskou organizací a kupujícím, jímž se tato organizace zavázala bezplatně odstranit kupujícím reklamovanou odstranitelnou vadu prodaného motorového vozidla.

Ostatní obstaravatelské služby

Mezi ostatní obstaravatelské služby bývají zařazovány zejména služby poskytované cestovními kancelářemi (např. i obstaravatelské služby cestovní kanceláře spočívají v obstarání letenky).

Ve věci okresního soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 9 C 156/80 bylo občanu správně přiznáno právo na náhradu škody (§ 421 o. z.), vzniklé v příčinné souvislosti s porušením informační povinnosti obstaravatelské organizace ve smyslu ustanovení § 226 o. z. Žalovaná cestovní kancelář totiž opomněla při obstarání letenky Praha – New York a zpět informovat občana o možnosti tarifní slevy a o důsledcích zařazení cestujícího na čekací listinu, a proto musel občan zaplatit cenu letenky ve výši 4676 Kčs.

Novou právní úpravu některých otázek týkajících se poskytování služeb cestovnímu kancelářemi obsahují zejména ustanovení § 9 zákona č. 127/1981 Sb. a část druhá, oddíl pátý vyhlášky č. 93/1982 Sb. /22/

- 2) zákon č. 40/1964 Sb. ve znění zákona č. 131/1982 Sb.
- 3) Viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 38/1973 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 4) V SSR viz zákon č. 130/1981 Sb. a vyhlášku č. 100/1982 Sb.
- 5) V SSR srov. § 5 zákona č. 130/1982 Sb.
- 6) Viz. č. 2/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 113).
- 7) Viz č. 17/1976 (II) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 8) K ustanovení § 229 o. z. srov. ovšem nyní § 40a o. z. (ve znění čl. 1 bod 2 zákona č. 131/1982 Sb.).
- 9) Viz č. 2/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 119).
- 10) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 29/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 11) Viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 63/1968 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 12) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 38/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 13) Pokud ovšem po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů nepřípadla věc při vypořádání druhému z manželů.
- 14) Viz č. 17/1976 (III) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 15) V SSR srov. vyhlášku č. 100/1982 Sb.
- 16) Viz č. 17/1976 (IV) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 17) Srov. č. 17/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a č. 17/1976 (I) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 18) Srov. č. 2/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 115).
- 19) Při řízení týkajícím se práv z odpovědnosti za vady mívá velký význam zejména zjištění stanoviska žalovaného, popřípadě vyžádání listinných důkazů od účastníků ještě před nařízením

jednání.

20) Viz č. 1/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 87).

21) Viz č. 19/1974 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

22) V SSR srov. zákon č. 130/1981 Sb. a vyhlášku č. 100/1982 Sb.